

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ : ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ
พืชสมุนไพร : กรณีศึกษาในวิถีชีวิตชุมชนไทลื้อ จังหวัดเชียงราย

ชื่อผู้เขียน นาย เสถียร ถิ่นทะ

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ :

รองศาสตราจารย์ ดร. อนุรักษ์	ปัญญานูวัฒน์	ประธานกรรมการ
ศาสตราจารย์ ดร. ยศ	สันตสมบัติ	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร. ชูเกียรติ	ทีสุวรรณ	กรรมการ

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพพืชสมุนไพร : กรณีศึกษาในวิถีชีวิตชุมชนไทลื้อ จังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ประกอบของภูมิปัญญาจัดการความหลากหลายทางชีวภาพพืชสมุนไพร และประการที่สองเพื่อศึกษาถึงอิทธิพลของปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพพืชสมุนไพร

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาในชุมชนไทลื้อบ้านปางหัด อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นชุดขององค์ความรู้ที่พัฒนาขึ้นในบริบททางกายภาพ และสังคมวัฒนธรรมของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับระบบนิเวศนั้นๆ และได้สะท้อนให้เห็น 2 มิติ คือ ประการแรก สะท้อนวิถีคิด โลกทัศน์ และความเชื่อในการให้คุณค่าของชุมชนที่มีต่อสัมพันธ์ภาพระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และสิ่งเหนือธรรมชาติ ประการที่สอง สะท้อนให้เห็นถึงองค์ความรู้ที่เป็นความรู้เชิงเทคนิคกับการจัดการทรัพยากร โดยเฉพาะความหลากหลายทางชีวภาพพืชสมุนไพร ภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวมีการเรียนรู้ การถ่ายทอด และการปรับตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยผ่านครอบครัว เครือญาติ และหมอพื้นบ้านของชุมชนที่มีการใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์

พื้นที่พืชสมุนไพรตามระบบนิเวศต่างๆ และนำไปสู่การดำรงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพพืชสมุนไพรอยู่ 2 ระดับ คือ 1) ระดับครอบครัว และเครือญาติ 2) ระดับชุมชน

2. อิทธิพลของปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพพืชสมุนไพรนั้นผู้วิจัยพบว่า อิทธิพลของวัฒนธรรมชุมชน ระบบการผลิตพื้นบ้าน และระบบการแพทย์พื้นบ้านมีผลต่อการดำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพพืชสมุนไพร ส่วนอิทธิพลของวัฒนธรรมสมัยใหม่ ระบบการผลิตแผนใหม่ และระบบการแพทย์สมัยใหม่มีผลกระทบต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีผลต่อการลดลงของความหลากหลายพืชสมุนไพร

Independent Study Title : Indigenous Knowledge and Herbal Diversity Management
: A Case Study of Thai Lue Communal Ways of Life.
Chiang Rai Province

Author Mr. Satian Chunta

M.A. Man and Environment Management

Examining Committee :

Assoc. Prof. Dr. Anurak Panyanuwat	Chairman
Prof. Dr. Yos Santasombat	Member
Assoc. Prof. Dr. Chukiat Leesuan	Member

Abstract

The purpose of this qualitative research, namely, “ Indigenous Knowledge and Herbal Diversity Management : A Case Study of Thai Lue Communal Ways of Life, Chiang Rai Province”, was to study the local indigenous knowledge and its components, with special emphasis on modes of thought, worldview, body of knowledge and value of Herbs in context of interaction between Thai Lue community and environment. The second objective was to study the influence of the factors affecting changes of such indigenous knowledge and the management of herbal diversity.

The results of this research were as follows :

1. The local indigenous knowledge found was a set of the body of knowledge which has been developed within the physical and socio – cultural context. Those contexts have been the result of the interactions between human and ecological systems within the studied locality. Such interactions effected two dimensions. The first dimension was the modes of thought, worldview and belief in value of relationship community between human, nature and spirits. The second one was the body of knowledge in terms of technical knowledge to manage the herbal diversity such as medicine plants, food plants, ritual plants and others.

The indigenous knowledge could be dynamic through the processes of learning, transferring and adaptation among social changes via family, kinship, and village healers within each community. That knowledge could lead itself to reinforce the villagers to make use of, conserve, and recover various ecological systems sustainably at 2 levels – family and kinship, and community levels.

2. The influence of the factors affecting changes of indigenous knowledge in herbal diversity came from the community culture, local production system and folk medicine system. Those factors affected to the existence of indigenous knowledge and herbal diversity. However, modern culture, which consisted of modern production and medical systems, could affect the indigenous knowledge and also the decreasing of herbal diversity.